

Stadswandeling langs kloosters en conventen

door Stadsklooster Zutphen

Startpunt is de neogotische **1 Elisabethkapel** (1855) aan de Tegnagelshoek. Ga linksom de Dieserstraat in en loop deze uit. Passeer de kleine rivier de Berkel via de brug en ga linksaf de Rijkeshage op, tot de parkeerplaats aan de rechterkant op het Hagepoortplein. Wanneer u de parkeerplaats schuin oversteekt komt u in een smalle steeg, de Armenhage, die langs de stadsmuur en de toren loopt.

*In de 14^e eeuw bevond zich een **2 vrouwenconvent, de Zusters van Rondeel**, ongeveer op de plek van deze parkeerplaats. Het Rondeel is een zware toren die deel uitmaakt van de oude stadsmuur. De muur en deze toren zijn nog aanwezig; zie onderstaande foto.*

Het vrouwenconvent werd op 14 februari 1334 gesticht en is in gebruik geweest tot 1596. Er leefde een kleine groep van minimaal twaalf vrouwen, die in die tijd 'juffers' genoemd werden. Deze vrouwen waren uit vrije wil arm en behoorden een kuis en devoot leven te leiden. Later, vanaf 1476 sliepen en aten de vrouwen gemeenschappelijk en droegen uniforme kleding. De Zusters van Rondeel maakten vermoedelijk deel uit van de begijnen. Begijnen leefden en werkten wel in gemeenschap, maar waren nog nauw betrokken bij een parochie. Veel begijnen sloten zich aan het einde van de 14^e eeuw aan bij de hervormingsbeweging van de Moderne Devotie.

Afb. I: Het Rondeel - vrouwenconvent, vanaf 1664 het Burgerweeshuis. Vanaf de poort had men uitzicht tot aan de huidige Overwelling. Op de voorgrond het poortje waarnaar het tegenwoordige Hagepoortplein is genoemd.

In 1663 werd het Rondeel geschikt gemaakt voor (her)huisvesting van het Burgerweeshuis, dat daarvoor aan het 's-Gravenhof was gevestigd. Tot 1895 bleef het Burgerweeshuis in het vroegere Rondeel gehuisvest. Het gebouw werd daarna verhuurd aan het Departement van Koloniën, dat er een militair ziekenhuis in onderbracht. In de twintigste eeuw was er een zilverfabriek gevestigd. Na de Tweede Wereldoorlog werd het historische gebouw afgebroken om de doorgang tussen Rijkshage en Berkelsingel te verbreden en zo Zutphen klaar te maken voor de nieuwe verkeersstroom 'die in de moderne tijd bij een moderne stad past'.

Ter hoogte van Oude Wand 47 (Wiets Kunstatelier) met een scherpe bocht naar rechts - langs het smalste huis – weer terug richting het Hagepoortplein. Je loopt dan aan de voorzijde van het voormalige **3 Oude Convent** dat nu in gebruik is bij interieurstoffenwinkel Le Rideau aan de Oude Wand 39.

Het Oude Convent, heeft voordat de zusters hun intrek namen, een tijd als onderkomen voor de dominicanen broeders gediend tot het moment dat deze hun klooster in de Barlhezewijk konden betrekken. Het is waarschijnlijk dat vanaf 1300 er al een groep vrouwen samenleefde in het Oude Convent en dat de dominicanen een actieve rol hebben vervuld bij de stichting ervan. Vanwege een aantal karakteristieke eigenschappen van de woonvorm is het waarschijnlijk dat we van een begijnhuis kunnen spreken.

Over de bewoonsters is maar weinig bekend. In een enkel geval is er sprake van negen bewoonsters. Er was verder nauwelijks sprake van grondbezit. Ook het aantal verkregen erfrentes is gering. Het huis hield in 1582 op te bestaan. Dit moet het gevolg geweest zijn van het teruglopen van de belangstelling voor het leven in een instelling als het oude convent, getuige de uittredingen in de jaren 1564-1572. Ook de politieke en economische crisis die Zutphen op dat moment doormaakte, zal ongetwijfeld debet zijn geweest aan de sluiting van het Oude Convent.

Tegenover het Oude Convent ligt het voormalige **4 Agnietenklooster** (1443) aan de Oude Wand 25-27 met kapel en daarachter de Agnietenhof. De tuin is toegankelijk van 09.00 tot 13.00 uur.

De Agnietenhof, ook dikwijls Adamanshuis genoemd, wordt nu omgeven door gebouwen rondom een rechthoekige binnenhof. Je kan door twee poorten de binnenruimte bereiken. Bij de poort aan de Rijkeshage kunt u straks even tussen de spijlen van het hek door naar de tuin gluren! De hof was vroeger onderdeel van het Agnietenklooster, een gebouw dat vanaf 1397 werd bewoond door vrouwen die vroom wilden leven. Het klooster was gewijd aan St. Agnes. In de 15e en tot midden 16e eeuw groeide het klooster uit tot de rijkste van de zes vrouwenconventen die Zutphen telde. Ze bouwden een kapel en een ziekenzaal en zaten ook in de handel. Dat leidde tot veel protest van de ondernemers in de stad. De Spaanse bezetting luidde het verval van de orde in en rond 1600 vertrok de laatste bewoonster.

Het beeld dat in de hof staat is van een zuster 'des Gemenen Levens' die de was op de bleek legt. Het is gemaakt door de beeldhouwster Maité Duval.

Teruglopen via de Komsteeg naar de Rijkeshage en linksaf slaan. Onderweg komt u langs het hek waardoor u even naar de Agnietenhof kunt kijken.

Doorlopen tot winkelstraat de Turfstraat en die linksaf opgaan. Op de vijfsprong aan de Turfstraat de Rosmolensteeg in; de poort onderdoor bij nummer 15. Langs de **5 kloostertuin en het Broederenklooster** lopen.

De oorsprong van het Broederenklooster en de bijbehorende -kerk ligt in de 13^e eeuw. In 1293 schonk gravin Margaretha van Dampierre, de vrouw van de toenmalige graaf van Gelre, een stuk grond aan de Dominicaner broeders. Deze broeders, ook wel predikheren genoemd, hadden zich in 1288 in Zutphen gevestigd. De monniken leefden sober en zelfvoorzienend.

Op dit moment is het overgebleven deel van het voormalige klooster in particuliere handen. Er zijn werkzaamheden aan tuin en klooster zodat er in de loop van dit jaar een hotel in kan worden gevestigd. Het klooster zal zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat worden teruggebracht. Vanuit de tuin zie je de voormalige slaapzaal, het dormitorium.

De poort onderdoor, linksaf via de Spoorstraat naar de Rozengracht. Op de Rozengracht loop je langs de voormalige refter – de eetzaal – van het klooster. Op nummer 2 staat de **6 Broederenkerk**. Ga linksaf het Broederenkerkplein op; daar is de ingang van de kerk – nu bibliotheek.

De kloosterkerk is in gotische stijl gebouwd en was rond 1310 klaar. In de 18^e eeuw werd het poorterstorentje met klok op het dak geplaatst. De klok luidde als de poorten van de stad gingen sluiten. Ook nu nog luidt de klok elke avond van 21.50 tot 22.00 uur om te herinneren aan de tijd dat Zutphen nog stadsmuren had.

Na de Reformatie kwam de kerk in protestantse handen. In 1970 kwam de toen Nederlands Hervormde Kerk leeg te staan en in 1980 kocht de gemeente Zutphen het aan. Sinds 1983 is de Openbare Bibliotheek in de kerk gehuisvest. Dat betekent dat je naar binnen kunt om de kerk te bewonderen die vandaag van 11.00-16.00 uur open is.

Binnen zie je nog een deel van de zeer rijke gewelfschilderingen. De monniken hielden hun dienst in het koor, het achterste gedeelte van de kerk. Een koorhek scheidde de monniken af van het volk, dat de dienst mocht bijwonen in het schip, het voorste gedeelte van de kerk.

Linksaf het Broederenkerkhof op dat via een kruising overgaat in de Korte Beukerstraat. Linksaf naar de Beukerstraat en de **7 Evangelisch Lutherse Kerk** (1693) binnen gaan, Beukerstraat 10.

Hier wordt elke donderdag van 12.00 uur tot 12.30 uur een middagpauzedienst gehouden. In de toekomst wordt hier een stiltecentrum geopend om een plek van rust en stilte in de binnenstad te bieden.

De Beukerstraat linksaf vervolgen, rechtsaf klein stukje Turfstraat, kruising oversteken naar de Nieuwstad. Derde straat rechts de Lievevrouwestraat nemen en in het verlengde de Geweldigershoeke naar **8 Elisabethkapel** inlopen.

